

Uzasadnienie potrzeby funkcjonowania orientacji zawodowej w gimnazjum

Nadrzędnym zadaniem szkoły jest przygotowanie człowieka do życia. Nie można tego uczynić właściwie, jeśli się go odpowiednio nie wprowadzi do świata pracy. Moje wystąpienie ma na celu zaprezentowanie korzyści wynikających z funkcjonowania orientacji zawodowej w gimnazjum jako elementu niezbędnego do realizowania tego nadrzędnego zadania szkoły.

Światowe standardy gwarantują uczniom dostępność i powszechność usług doradczych na terenie szkoły. Memorandum dotyczące kształcenia ustawicznego opracowane przez Komisję Europejską w roku 2000, zawiera zalecenia dotyczące profesjonalnej pomocy doradczej dla uczniów i studentów. Francja i pozostałe państwa Unii Europejskiej stosują te zalecenia w praktyce. My jako kraj należący do Unii, obowiązek ten również mamy.

Istniejące akty prawne zobowiązują placówki oświatowe do „przygotowania uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia”. Zanim powstały gimnazja orientację szkolną i zawodową prowadziły ośmioklasowe szkoły podstawowe, jednakże nie robiły tego systemowo. W dużej mierze wspomagały się doradcami z poradni psychologiczno-pedagogicznych lub poradni specjalistycznych. Z kolei dostępność do konsultantów w poradniach była ograniczona. Sytuacja powinna ulec poprawie w najbliższych latach, bowiem ramowe statuty gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych nakładają na dyrektorów i rady pedagogiczne „obowiązek organizacji wewnątrzszkolnego systemu doradztwa oraz zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia, a także organizację współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym specjalistycznymi oraz innymi instytucjami świadczącymi poradnictwo i specjalistyczną pomoc uczniom i rodzicom”.

Wybór zawodu jest dziś rozumiany jako nie jednorazowy akt, ale ciąg decyzji, proces, który zaczyna się we wczesnym dzieciństwie i trwa przez całe życie człowieka. Skoro proces ten zaczyna się w dzieciństwie, a młody człowiek większą część swojego aktywnego czasu spędza w szkole, któż jak nie wychowawca, pozostali nauczyciele, pedagog, bibliotekarz, szkolny doradca zawodowy ma towarzyszyć uczniowi w przygotowaniu go do wyboru zawodu i kierunku kształcenia?

Istotnym momentem w życiu młodego człowieka, z którym wiąże się podejmowanie pierwszych decyzji zawodowych jest etap ukończenia gimnazjum i wybór szkoły ponadgimnazjalnej, bowiem w Polsce obowiązek szkolny jest do 18 r.ż. Moment ten jest szczególnie trudny, gdyż 15-letni człowiek musi zdecydować o profilu dalszego kształcenia, a nieczęsto się zdarza, aby w tym wieku uczeń miał już sprecyzowane zainteresowania (zainteresowania mogą kształtować się do 20-21 r.ż.). Jak wskazują badania i potoczne obserwacje, młodzież jest często niezdecydowana, niedoinformowana i nieprzygotowana do podjęcia tej ważnej decyzji. Uczniowie często do ostatniej chwili odwlekają wybór szkoły, a i tak ich decyzje bywają nieprzemysłane i przypadkowe. Dla wielu młodych ludzi moment ten jest szczególnie trudny z uwagi na brak wystarczającego wsparcia ze strony rodziców. Często ci rodzice, którzy są bezrobotni, są również bierni wobec problemów swych dzieci. Sami pozbawieni perspektyw zawodowych widzą w czarnych kolorach przyszłość swych dzieci. Uczniom potrzebna jest zatem profesjonalna, dostępna dla każdego ucznia i systematyczna pomoc. Zapewnić ją może szkoła, dzięki sprawnie funkcjonującym wewnątrzszkolnym systemom doradztwa zawodowego.

W tym szkolnym systemie każda osoba mająca kontakt z uczniem ma swoją szczególną, ważną do spełnienia rolę. Są to: dyrektor szkoły, pedagog, wychowawca, wszyscy nauczyciele przedmiotów uczący ucznia, bibliotekarz, pielęgniarka szkolna i w niektórych placówkach także szkolny doradca.

W mniejszych szkołach zadania przypisane szkolnemu doradcy zawodowemu może realizować pedagog szkolny, jeśli tylko ma do tego odpowiednie predyspozycje oraz właściwe przygotowanie. Powinien go wspierać doradca zawodowy z poradni psychologiczno-pedagogicznej, który tę szkołę ma pod opieką. Chcę podkreślić, jak ogromną rolę w wewnątrzszkolnym systemie doradztwa zawodowego mają do spełnienia nauczyciele poszczególnych przedmiotów. Polega ona nie tylko na fachowym przedstawieniu tematu lekcji, umiejętnym przekazaniu wiedzy, zrealizowaniu programu z biologii, historii czy matematyki, ale, co jest chyba jeszcze ważniejsze, przedstawieniu tematu lekcji w taki sposób, aby uczeń wiedział, po co się tego uczy, w jaki sposób zdobytą wiedzę będzie mógł wykorzystać w życiu, m.in. zawodowym. Ważne jest, aby nauczyciele pokazywali uczniom sens uczenia się, żeby działaniu swojemu i młodzieży przydawali sensu. Ważnym zadaniem szkoły jest gromadzenie i udostępnianie informacji edukacyjnej i zawodowej oraz informacji o rynku pracy. Właściwym miejscem dla działań tego typu jest dobrze wyposażona w różne nośniki informacji

biblioteka szkolna. Dodatkowe zadania mają zatem do zrealizowania bibliotekarze. Wraz z pedagogiem lub szkolnym doradcą powinni stać się odpowiedzialni za utworzenie bazy informacyjnej, edukacyjnej i zawodowej oraz zapewnienie jej systematycznej aktualizacji.

Sprawnie działający wewnątrzszkolny system doradztwa zawodowego musi być wspierany przez np. doradców zawodowych z placówek specjalistycznych, m.in. z PPP. Indywidualnych spotkań ze specjalistami doradztwa zawodowego potrzebuje duża grupa młodzieży, ale nie 100% populacji.

Tak jak na lekcje tańca uczęszczają ludzie, którzy umieją już dobrze chodzić, tak z doradcą zawodowym z poradni nad własnym planem kariery pracować powinni Ci, którzy podstawowe umiejętności i wiedzę na ten temat mają przyswojoną w szkole, dzięki realizowaniu zadań z orientacji, zaplanowanych w wewnątrzszkolnym systemie doradztwa.

Program orientacji realizowany w szkole ma przygotować młodzież tak, by umiała radzić sobie w skomplikowanym współczesnym świecie, by rozpoczynając życie zawodowe umiała poruszać się po jakże trudnym obecnie rynku pracy, by w sytuacji utraty pracy umiała podjąć działania zmierzające do znalezienia innej. Jak już powiedziałam, orientacja zawodowa w gimnazjum powinna być wspierana przez inne instytucje, przez tzw. partnerów zewnętrznych, którzy mogą pomóc uczniom w określeniu ich predyspozycji intelektualnych, zdrowotnych, psychofizycznych, poszerzyć wiedzę o świecie pracy, pokazać pracę w różnych zawodach w ich naturalnych środowiskach, mogą wzmocnić motywację do nauki. Ważne jest, aby gimnazjalista poznał i oswoił się z instytucjami zajmującymi się profesjonalną pomocą poszukującym dróg dalszego kształcenia, poszukującym zatrudnienia, przekwalifikowania. Orientacja zawodowa będzie kontynuowana na kolejnych etapach edukacyjnych i zawodowych.

Podsumowując, pragnę podkreślić, że korzyści wynikające z prowadzenia orientacji zawodowej w gimnazjach w sposób systemowy dotyczą nie tylko uczniów. Mają je też same szkoły, mają je inne podmioty edukacyjne, społeczeństwo oraz władze lokalne, a w przyszłości pracodawcy.

Korzyści wynikające z funkcjonowania wewnątrzszkolnych systemów doradztwa zawodowego :

1) Dla ucznia:

- orientacja zawodowa usytuowana blisko ucznia,
- ułatwienie uczniom (oraz ich rodzicom) dostępu do informacji edukacyjnej i zawodowej,
- wzrost motywacji do nauki (uczeń będzie potrafił powiązać trud nauki z karierą zawodową),
- poszerzenie edukacyjnych i zawodowych perspektyw uczniów,
- zwiększenie trafności podejmowanych decyzji edukacyjnych i zawodowych,
- ułatwienie wejścia na rynek pracy dzięki poznaniu procedur pozyskiwania i utrzymania pracy,
- uświadomienie konieczności i możliwości zmian w zaplanowanej karierze zawodowej,
- zapobieganie niepowodzeniom szkolnym, zniechęceniu, porzuceniu szkoły a potem pracy, jako konsekwencji niewłaściwych wyborów.

2) Dla szkół:

- zapewnienie ciągłości działań orientacyjno-doradczych,
- utworzenie na terenie szkoły bazy informacyjnej, edukacyjnej i zawodowej oraz zapewnienie jej systematycznej aktualizacji,
- podniesienie atrakcyjności szkoły (dla uczniów będzie to nie tylko jedna za szkół, ale miejsce, gdzie zdobędzie umiejętności potrzebne w planowaniu i budowaniu swojej przyszłości zawodowej),
- wzrost autorytetu nauczycieli jako osób, którzy pomagają uczniowi wejść w dorosłość.

3) Dla innych podmiotów edukacyjnych:

- uzyskanie przepływu informacji zawodowej (sprzyjającego trafnym wyborom uczniów i korzystnie wpływającego na dostosowanie programów nauczania do wymagań rynku pracy).

4) Dla społeczeństwa:

- obniżenie społecznych kosztów kształcenia (dzięki poprawieniu trafności wyborów na kolejnych etapach),
- członek społeczeństwa-podatnik będzie miał większą pewność, że jego pieniądze (wydatkowane m.in. na szkołę) będą zwrócone, gdy z ucznia wyrośnie człowiek, który będzie umiał znaleźć się i funkcjonować w świecie pracy, sam stanie się podatnikiem.

5) Dla pracodawców:

- zwiększenie szansy znalezienia odpowiednio przygotowanych kandydatów, świadomych oczekiwań rynku pracy.

Orientacja zawodowa w gimnazjum powinna funkcjonować jako system, a szkolny doradca zawodowy powinien, obok pedagoga, logopedy, często już psychologa, stać się kolejną osobą, z której pomocy może korzystać uczeń i jego rodzice.

Dorota Korczak Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna we Włocławku